

Nr 38.

Ankom till riksdagens kausli den 3 april 1919 kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning av väckt motion om tillägg till 1 § i
1911 års banklag.*

I en inom andra kammaren väckt motion nr 174, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har herr *Bogren* med instämmande av ytterligare tre av kammarens ledamöter hemställt, »att riksdagen behagade för sin del besluta följande tillägg till 1 § i 1911 års banklag: Har Konungen fastställt reglemente för en centralbank för den jordbrukskooperativa verksamheten, skola i avseende å nämnda bank bestämmelserna i denna lag äga tillämpning, allenast i vad de icke strida mot reglementets föreskrifter.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

Den jordbrukskooperativa verksamheten i vårt land har under de senare åren börjat växa fram, och den gör sig särskilt märkbar på kreditens område. På grundval av 1915 års lag och förordningar i ärendet ha jordbrukskassor för driftkredit redan i stor omfattning bildats, vilket bevisar, att intresset härför är stort inom utövarna av mindre jordbruksdrift. Emellertid förmärkes redan på detta tidiga stadium av rörelsens utveckling dels okunnighet om kassornas uppgift och dels en viss tveksamhet hos lantmännen, när det gäller anlitaandet av kassorna för placeringsändamål. Häremot fordras ett kraftigt upplysningsarbete. Å ena sidan råder visserligen intresse för att sparmedel, som härstammar från jordbruket, kommer detsamma till godo genom billigare kredit, men å andra sidan åter förefinnes en viss obenägenhet för att genom insättningar i jordbrukskassa låta närmaste grannar få inblick uti insättarens ekonomiska förhållanden. Det är också obestridligt, att dessa kassors begränsade inlåningsrätt och à priori svagare eller mindre fördelaktiga likviditet göra dem mindre lämpliga som förvaltare av besparingar i större omfattning. Dessa kassor måste för närvarande för fördelningen av sin inlåning falla tillbaka på centralkassorna, beträffande vilka de sistnämnda betänkligheterna äro lika påtagliga.

Då centralkassornas tillgångar i största utsträckning äro fastlåsta i lån på längre tid, kunna de icke utan avsevärda ekonomiska olägenheter möta större uttag, vilka vid vissa tidpunkter ske å inlåningsräkningarna. Det blir för den skull nödvändigt för dem att placera större delen av sin inlåning i affärsbankerna, som tillgodogöra sig

medlen till fromma för intressen, som icke sammanfalla med jordbrukarnas. Man måste säga, att en sådan konsekvens av denna kooperation icke varit avsedd. Kooperationens mening är mobilisering av egna reserver till inbördes fördel. Avita är det, då en kreditvärdig jordbrukare får en ameliorationskredit avslagen i samma bank, där hans granne har större belopp deponerade, vilket nu mycket väl kan ske.

För att få ovanberörda förhållanden ordnade på ett för den kooperativa rörelsen ändamålsenligt sätt, är det nödvändigt att som slutsten i jordbrukskreditens organisation få en bank, vilken samtidigt, som den undanröjde förutnämnda olägenheter, kunde fungera som ledare och organisatör för kassorna och deras verksamhet, en jordbrukskassornas och centralkassornas egen bank, som ej arbetade för andra intressen, än som äro med dessa kassors uppgift förenliga. Den skulle även kunna biträda vid bildandet av kooperativa företag av annat slag till jordbrukarnas bästa. Med en för ändamålet avpassad organisation skulle den jämväl för jordbrukarnas del kunna lösa den viktiga frågan om den sekundära krediten,

Det kan konstateras, att ett livligt intresse för denna angelägenhet råder inom vidsträckta jordbrukarekretsar. Och denna fråga kan sägas äga en viss aktualitet just nu, då 1918 års lagtima riksdag beslöt, att de ute i landskommunerna arbetande filialkontoren av våra affärsbanker skola, vid koncessionstidens utgång för respektive banker, indragas, där Kungl. Maj:t ej finner deras verksamhet för det allmänna nödig och nyttig. Då så sker, om icke förr, måste lantmännens på kooperationens grund byggda kreditinstitut vara fullständigt: jordbrukskassor, centralkassor för jordbrukskredit och en samtliga dessa kassors gemensamma bank med fullständig bankrörelse. Det torde vara självfallet, att något slag av fondrörelse ej ingår i en sådan banks verksamhet.

Då emellertid en bank med dessa uppgifter icke lämpligen bör komma till stånd efter samma grunder, som gälla för vanliga affärsbanker, hemställas, att Kungl. Maj:t må erhålla bemyndigande att för densamma fastställa i viss mån från 1911 års banklag avvikande bestämmelser. Dessa bestämmelser betingas av bankens ställning som den samlande, enande slutlänken i organisationen för ordnandet av den mindre och medelstora jordbrukskrediten. Endast och i den mån det för detta ändamål finnes nödigt att i något fall avvika från bestämmelserna i nämnda lag, begäres ett sådant medgivande. Detta i paritet med det förhållandet, att de detaljerade bestämmelserna av år 1915 rörande jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit tillkommit på administrativ väg.

I kungl. kungörelsen av den 18 juni 1915 angående godkännande från det allmännas sida av vissa jordbrukskassor stadgas i dess 5 §: »Kassa skall vara tillförbunden att, därest centralkassa för jordbrukskredit finnes bildad eller bildas för det län, inom vilket kassans styrelse har sitt säte, iakttaga vad på jordbrukskassan ankommer för vinnande av inträde i centralkassan.»

Sammaledes torde centralkassa för jordbrukskredit böra äläggas att, på villkor Kungl. Maj:t bestämmer, ansluta sin verksamhet till en för jordbrukskooperationen gemensam centralbank, då en sådan med av Konungen fastställt reglemente bildats.

Bankinspek-
tionen.

Bankinspektionen, vars yttrande i föreskriven ordning infordrats, har i utlåtande den 11 nästlidna mars beträffande nu föreliggande motion anfört följande:

»Innebörden i förevarande motion är, att åt Kungl. Maj:t skulle medgivas rätt att beträffande en ifrågasatt centralbank för den jordbrukskooperativa verksamheten dispensera från banklagens bestämmelser. Denna dispensrätt skulle begagnas, då sådant kunde betingas av den ifrågasatta bankens ställning såsom slutlänk i organisationen för ordnandet av den mindre och medelstora jordbrukskrediten.

Vilka bestämmelser i banklagen, som skulle bli föremål för dispensrätten, anges emellertid icke i motionen, och bankinspektionen har i brist på detaljer rörande bankens tilltänkta organisation och verksamhet icke heller kunnat bilda sig någon uppfattning därom. Vid sådant förhållande finner sig bankinspektionen icke kunna göra något uttalande, om och i vad mån den ifrågasatta banken kan böra beredas någon särställning vid sidan av gällande banklag.

Det synes emellertid bankinspektionen icke kunna ifrågakomma att beträffande en sådan bank lika litet som beträffande andra för speciellt ändamål inrättade banker lämna Kungl. Maj:t en generell rätt att efter gottfinnande dispensera från banklagens bestämmelser.»

Såsom bankinspektionen erinrar, torde det icke böra ifrågakomma att beträffande en bank, sådan som den här ifrågasatta, lika litet som i avseende å andra för speciellt ändamål inrättade banker lämna Kungl. Maj:t en generell rätt att efter gottfinnande dispensera från banklagens bestämmelser. Redan av denna anledning har utskottet icke kunnat biträda motionen. Då härtill kommer, att, enligt vad inom utskottet upplysts, reglementet för den tilltänkta banken icke läser strida mot banklagens föreskrifter, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att förevarande motion II:174 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 april 1919.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
 av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Gustafsson, friherre Langenskiöld, Wickman, Enhörning, Hedenström, Stenberg* och *Modig* samt
 av andra kammaren: herrar *Kristensson, Gustafsson* i Örebro, *Bogren, Borg, Sommelius, Jonsson* i Gumboda, *Edbom* och *Borygren*.